

- 1.- Güneşin kendisi;
- 2.- Güneşin sağdığı ışık, aydınlık, parlaklık;
- 3.- Güneşin verdiği sıcaklık;
- 4.- Ateş;
- 5.- Yükselik, büyüklük, çokluk, kuvvet, kudret, esas, sahip, allah, efendi;
- 6.- Hareket, imtihat, zaman, mesafe, hayat, gıda, büyüme, gelişme;
- 7.- Renk, su
- 8.- Yer, kara, toprak;
- 9.- Ses, söz

" GÜNEŞ - DİL TEORİSİ "

(Türk Dil Kurumu) tarafından gönderilip her noktaya bütün dikkatini sarfederek okuduğum bu orijinal eserin 7 nci sahifesinde "Tenkit, ret, ta'dil, İsmail ve tavzih" şekillerinde fikir sorulmakta olduğundan, her şeyden evvel tamamiyle tasvip etmekte olduğumu "tavzih" etmek isterim. Bu kanaatımaın istinat ettiği deliller şunlardır:

I.- (Herodot)un isahına göre ilk insanın söylediği ilk söz meselesi eski Mısırlıları bile iggal edip yeni doğmuş çocuklar özerinde onlara bir takım tecrübelerle sevkataig çok eski bir meseledir (Histoire d'Herodote, Kiot tercümesi, c. I, s. 172); Ö zamanlardan beri muhtelif devirlerde bir çok nazariyeler yürütölmüş ve bu meyanda kılattan evvel birinci aşrin meşhur lâtin gairi (Lucrèce), bu hususta ilk nazariyeyi ortaya atarak ilk insanların her çeye bir leim takmak suretiyle ilk dili icat etmiş olduklarını ileri sürmüştür ! Fakat bu eski Roma nazariyesi, lisanı fikrin tegekülünden çok muahhar ve san'î bir müessesede geklinde göstermiş olmak itibariyle, ilmin bugünkü mevzuata karşısında tarihî bir hatıra olmaktan başka bir kıymeti hâiz değildir. Onun için bugünkü ilmi telâkîlere daha yakın nazariyeleri ancak lisanîyat ilmini hakiki tegekül devrini teşkil eden on dokuzuncu asrile onu takip eden yıllarda aramak mecburiyeti vardır. Bu son devirde muhtelif âlimlerin mevzuumuz itibariyle ortaya attıkları belilibağı nazariyeler şöyle kılâca edilebilir :

A) "Nida = Exclamation" nazariyesi : Bu teoriye göre ilk insanların mügtorek hareketlerinde çıkardıkları nidaî sesler ilk

sözler sayılabilir / Meselâ (Boiré) ve (Max Müller) gibi âlimler bu nazariyeyi müdafâa etmişlerdir; fakat hiç bir fikir ifade etmeyen bu hayvanî seslerle birer fikir mahfazası demek olan insan sesleri arasında çok barin bir sınırlar vardır onun için (Paul Regnaud) bu nazariyeyi pek haklı olarak gürük bulmuştur (Linguistique indo-européenne, s. 53);

B) "Teklidi kelime = Onomatopée" nazariyesi: Bu nazariyeye göre ilk insanlar ilk kelimeleri tabiat ve hayvan seslerini taklit ederek uydurmuşlardır; meselâ on sekizinci asırda (de Bros ses) isiminde bir fransız bütün dillerin menşei bu esasta gösteren bir eser neşretmiş ve on dokuzuncu asırda bile bu fikre taraftarlık edenler olmuştur. Fakat (Vendryes) gibi yeni âlimler böyle iddialara kat'i surette reddetmektedirler;

C) "İsaret semirleri = Propos démonstratifs" nazariyesi: Bu teoriye göre ilk insan tarafında bulunan objelere birer isim vermeden evvel bunlara işareti semirlerle göstermiş ve bu suretle işareti semirleri ilk insanın ismini bilmediği objelerin hepsine tatbik edebildiği umumî bir isim rolü oynamıştır; bu nazariyenin sahibi, geçen asrın mühim dilcilerinden (Paul Regnaud)dur. Fakat bu müellif nazariyesini lisanî delillerden ziyade mantıkî istinat ettirdiğinden, iddiası gabsî bir fikir mahiyetinde kalmıştır;

D) "İnsan seslerinin hayvanî seslerden istihbarı" nazariyesi: Geçen asırda (Regnaud)nın pek ehemmiyet verdiği bu eski teori, bu asrın başlarında itibaren tekrar canlandırılmış ve bilhassa (Vendryes) gibi mühim dilciler tarafından müdafâa edilmiştir; bu nazariyeye göre, ilk insan taşesür, sesinç, hareket, iş vesaire

anlarında tıpkı hayvanların yaptıkları gibi birer ses çıkarıyor ve bu sesler tekerrür tesiriyle gittikçe muayyen birer mana ifade etmeye başlamıştır. Fakat (Vendryse) bu nazariyesini isah ederken, bunun ispatı kabül olmadığını da itiraf etmek suretiyle kendi davasını gene kendi çürütme demektedir (Le Langage, s. 17).

Bu vaziyet karşısında şu iki neticeye varıyoruz:

A) "Güneş - Dil" teorisi tasemiyile orijinaldir;

B) Bu yeni Türk teorisinden evvelki Avrupa nazariyelerinin hiç biri sağlam bir esasa istinat edememiş, hepsi yıkılmıştır.

2.- Bu ilk iki neticeyi elde ettikten sonra, doğrudan doğruya "Güneş - Dil" teorisini tetkik ettim ve bunun temelleri sağlam olup olmadığını aradım. Bu noktaya tayin için ilk iş olarak, eserin onuncu sahifesinde Türk dilinin ilk kökü olduğu tesbit edilen (AG) şeklinin "Güneş" ve ondan çıkan "Işık", "Sıcaklık", "Ateş", "Yükselik" vesaire mefhumlarını ifade edip etmediğini araştırdım; bu araştırmalarında evvelâ "Güneş - Dil" teorisinin tesbit ettiği (V + k) ana formülünü ele aldım; bir kerre bu esas ispat edildikten sonra 13 nci sahifedeki konson kategorilerinin zarurî birer netice teşkil edeceklerini gördüm ve Gökyüzü ile alakadar en eski Türk kökleri içinde ilkanın "y", "ak", "ay + dan" ve "ig + ak" şekillerinde bu (V + K) formülünü buldum. Bu dört şekilde konson y < g < k sırasına tabi olmaktadır; zaten bu şekiller arasındaki mana tahavülleri bu tabaddüllerden mütevellittir; tabii bu vaziyet, Türk dilinde "Aydınlık" ve "Parıltılık" mefhumlarının bir (V + K) formülüyle ifade edildiğini gösterir; fakat aynı formül, "ca", "is + a", "og + an = Ateş tanrısı" ve "yak + mak" şekillerinde o ilk "Parıltılık" manasına muhafaza etmekle beraber "Sıcaklık" mefhumunu da ifade etmektedir; bunların içinde "Yak" şifasının başında bulunan "y"

konsoru "ay = ag = ek" orijin geklin vokalinin düğmesinden ibaretir. "Ateg" mefhumu bu ana kekte mündemiktir. Sözün orijin gekli "ayak" tir. Baştaki vokal düğerek "yak" olmuştur. Fazla olarak "Yakmak" kelimesinin "Yak" sözü, Sümer lehçesinde aynı mana ile " " ek" geklinde mevcuttur; bu vasiyete göre "Sıcaklık" ve "Parlaklık" mefhumlarına mühtereken ifade eden "Od", "Is", "Uç" ve "Ay (+ ek) = yak" kökleri arasında konsen itibariyle bir "d < s < g < y" muamelesi olmuş demektir. Bu iki örnek grubuna göre (V + K) formülünün Türk dilinde "Aydınlık" ve "Sıcaklık" mefhumlarına aynı zamanda ifade ettiği muhtemeldir.

Gene bu ana formül, "Güneş" in en bariz vasıflarından olan "Yükseklik" mefhumunu da "As + mak", "Ag + mak", "Ag = mak", "Uç + mak", "Aç + mak", "Uç + t", "Uç + e" ve "Ak + tur + mak" gekilleriyle ifade etmekte ve bunlarda da konsen itibariyle s < g < s < ç < g muamelesi görülmektedir. "Yükseklik" mefhumunu ifade eden bu sen gekillerle "Aydınlık" ve "Sıcaklık" mefhumlarını ifade eden bundan evvelki örneklerin hep aynı bir iptidai kekten çıktığı oldukları da şu deliller üzerinde teabit edilebilir: Türkçenin "Uç" ve "Ak < ag < ek" gekilleri hep aynı bir kökün mühtelif tahavvilleridir; bunlardan "Uç" gekli "uç" yani batıca ve "Ak < a < ek" gekli de "akçı" ve "Açrı" sıfatlarına vücade getirmiştir; bunlar, bir taraftan "sıntaha" ve "en ileri nokta" mefhumlarıyla "Yükseklik" fikrine ve bir taraftan da "Acılık", "Akşılık" ve "Açrı" mefhumlarıyla "Yükseklik" anlamına temas etmektedir.

İşte bu sarili vasiyet, bize bütün bu görüldüğü gekilleri doğurup bütün bu mühtelif mefhumları aynı zamanda ifade edebilecek iptidai ve tek bir kökün mutlaka mevcut olduğu bulunmasını

ilmî bir zaruret çekilinde göstermektedir : bu ana kök, herhalde "aydınlık", "Sıcaklık", "Yükselik" vesaire gibi avsafa kaynak olabilecek bir mevcudun ilk ismi olmak lâzımgelir ve bu mevcudun da bütün tabiatta "Güneş"ten başka bir şey olması kabîl değildir.

Buraya kadar gözden geçirdiğimiz örnekler, böyle bir ana kökün herhalde (V + K) formülüne tabi olduğunda hiç bir şüphe bırakmamaktadır: yalnız baştaki (V) hangi vokal ve sondaki konson hangi sestir ? Hangisinin fizyolojik vaziyeti gibi lügatistik ilminin en eski diller üzerinde tesbit ettiği vaziyet de en iptidai vokali (A) çekilinde gösterir : bu hale göre, aradığımız ana kök itibarıyla (V + K) formülündeki (V)nin bir (A) dan başka bir şey olmayacağı muhakkaktır. Aynı formüldeki (K) ya gelince, bunun da "y < g < k" gibi muhtelif örnekler üzerinde tesbit edilmiş seslere tahavül edebilecek ve bazen de eski bir vokali temsil edecek vaziyette bir ses olması lâzımdır; Türk fonetiginde bu şifre rolü oynamaya en müsait fonem, "g" fonemidir : işte bütün bu sebeplerle delillerden dolayı, "Güneş - Dil teorisi"nin temelini teşkil eden (AG) köküyle bunu temsil eden (V + K) formülünde yazı bir kuvvet ve kat'iyet buluyoruz.

3.- "Güneş - Dil teorisi"ndeki muhtelif formülleri tek-çeden başka Hind-Avrupa dillerine de tatbik ettik. Türk diliyle Hind-Avrupa dillerinin menşe birliğine kani olduğumuz için, Türk dilinin en eski köklerine tatbik edilebilen bir formülün Hind-Avrupa grubuna da tatbik edilip aynı neticeleri vermesinin zarurî olduğunu düşünürüz. Yaptığımız tecrübeler, bence "Güneş - Dil" teorisinin başka-her yerde de aynı neticeleri verdiğini, yani (AG = V + K) formülünün Hind-Avrupa ailesinde de bir ana kök vaziyetinde bulunduğuna

netice olarak diğer tali köklerin hep bu mangeden çıktığını gösterdi : bu araştırmalarıyla yalnız kendi tatbikatıyla iktifa etmiyerek Avrupa dilcilerinde de kanaatını teyit edecek deliller aradım ve istediğim esasları, yukarıda bahsi geçen "İlgaret nasirleri = *Précis démonstratif*" nasariyesi sahibi (Paul Regnaud) nun 1890 tarihinde (Hachette) kütüphanesi tarafından Pariste basılan "*Principes généraux de linguistique indo-européenne*" isimindeki eserinde buldum.

Bu eski müellifin mevzuumuz itibariyle bizi alakadar eden ifadeleri şöylece :

İptidai kökler, fonetik tabavvüllerine uğramak suretiyle bir çok "Doublets"ler teşkil etmiştir (S. 20); meselâ lâ-tince de "harâret" manasına gelen "Color" kelimesiyle "renk" mabhumunu ifade eden "Color" temi aynı bir kökün iki suhtelif şekli -dir (S. 21); bu vaziyete istinaden; Hind-Avrupa dillerinin en zenginlerinden olan Sanskrit lehçesinin bin kadar kökünü Amerikalı (Edgren) kolayca bekis yüzü indirir ve ondan sonra da (Max Müller) bu yolda daha ileri giderek Amerikalının tesbit ettiği miktarı yüz küsuraya irca etmiştir (S. 23); bu vaziyette (Müller) Hind-Avrupa ana dil köklerinin de ancak bu kadar bir yakın tutabileceğine mani olmuştur; fakat (Regnaud) bu yüz rakamından da daha pek çok kısılabileceğine kanidir; o, bu kanaatını şöyle anlatmaktadır: ilk kökler "Doublets"ler hasıl ettikten sonra, bu dublelerden de ikinci derecede bir takım dubleler hasıl olmuş ve bu suretle bugün sahiren çok kanettiğimiz kelimeler vücut bulmuştur; fakat zaman geçtikçe bu yeni dublelere bir takım "Surfixes"ler de iltilak olmuş ve fonetik kanunlarının tesiriyle bu

lâhikalar o muabhar köklerle kaynaşarak tanımlanmış bir şekilde girmiş-
tir (S. 23-24).

Bu vasiyete göre, (Ragnaud)ın fikrinde Hind-Avrupa ana dilinin yds kadar tahmin edilen kökleri, hakikatta "Doublets"lerden ibaret olmak itibariyle, bütün bunların "tek bir asla" ircaı kabildir; onun için müellif bütün bu double - kökler hakkındaki

"Elles dérivent d'un antécédent unique..."

demektedir (S. 28). En mühim fransız dilcilerinden birinin bu fikri, bize "Güneş - Dil" teorisindeki ana kök esasının Hind-Avrupa grubunda da aranması pek doğru olacağına en sarıh ifadelerle tesbit ediyor demektir.

(Ragnaud) bu ifadesinden sonra, eserinin 30-31 nci sahifelerinde de tek bir ana kök esasını kuvvetli bir lisanla tekrar müdafaa etmiştir.

Fakat bu ana kök, hangi kök olabilir ? Onun bidden ayrılıp (İğaret semirleri) nazariyesine saptığı nokta, işte bu noktadır; onun fikrinde ilk insan, ilk ses olarak her objeye tatbik edebileceği bir isim şeklinde iğaret semiri kullanmıştır (S. 23). Fakat yalnız bu noktada bidden ayrılan (Ragnaud), bir az sonra tekrar biziyle birleşiyor ve iğaret isminden sonra ilk insanın her halde on çok gese geçen en parlak şeylere isim vermiş olması lâzımgeliğinden bahsederek hizi teyit etmiş oluyor (S. 34) ! Bu vasiyete göre, (Ragnaud) ın ilk insanlar tarafından en evvel ifade edilen kelimeler hakkındaki nazariyesi, şu üç kategoriye ayrılarak tanımlanabilir:

- A) İğaret semirleri;
- B) Parlak, güçlü ve müteharrik şeylere ait isimleri;
- C) İnsan ve hayvan isimleri.

berhalde (Max Müller'in "Hida" teorisiyle (Vendryes)'in "Hayvani seslerden istihale" nazariyesinde olduğu gibi tamamıyla beğeri ve manalı olup olmadığı meşhûk olan bir takım seslere ait olmak itibariyle, pek ehemmiyet verilecek bir esas değildir: zaten Bisson (Regnaud) bile bu iddiasına kökler üzerinde ispata teşebbüs etmiyerek mücerret bir nazariye halinde bırakmış ve yaptığı tatbikatta ise doğrudan doğruya "Parlaklık" ve "Yakıcılık" maddelerini ele almıştır (S. 58).

Bu Fransız alimine göre en eski Hind-Avrupa dillerinde maddî ve manevî bütün mefhumları ifade eden orijinal temler hep "Parlaklık" ve "Yakıcılık" mefhumlarına ifade eden tek bir ana kökten türemiştir: yalnız müellif bu teorisini ispat için on bir kategoriye ayrılan bir mukayese silsilesi tertip edip bu etimolojî nazariyesini çok vazih surette tesbit ettiği halde, bu nazariyenin temeli olan ana kökün hangi kök olduğunu veyahut böyle bir kökün hangi bir ses formülüne istinat edebileceğini söylememiştir; bununla beraber, karşılaştığı örnekler fonetik itibariyle biseşer iki neticeyi vermektedir:

A) Hind-Avrupa grubunda keneşle başlayan kökler hep müşahhar teşekkül mahsulleridir ve bunlar başlarındaki vokalleri mühtelif gerait altında sonradan kaybetmişlerdir;

B) Bu vasiyete göre, ana kökün mutlaka bir (V + K) formülüne mutabık olması ve -bilhassa mukayese cetvellerinde esas tutulan temlerin ekserisine nazaran (Ag) şeklinde bulunması kat'î bir zaruret halindedir.

(Regnaud)'ın on bir kategoriye ayrılan mukayeselerine göre "Parlaklık" ve "Yakıcılık" fikrinden doğan maddî ve manevî

mevhumlar şunlardır :

- A) Hararet, giddet, faaliyet (S. 55);
- B) Acı, ıstırap (S. 60);
- C) Haraket, yakmak, batıcı olmak = sokmak (S. 64);
- D) Kurutmak, sertleştirmek, sağlamlaştırmak, tesbit etmek, durdurmak (S. 66);
- E) Bereklilik, saflık (S. 68);
- F) Saadet, serîyet (S. 69);
- G) Güzellik (S. 70);
- H) Renk (S. 70);
- I) Görmek (S. 71);
- J) Duymak, tanımak, bilmek, uslu olmak, ihtiyatkar vesaire olmak (S. 73);
- K) Söylemek, demek, tes'it etmek, terennüm etmek, methetmek, şöhret, ün (S. 74).

Fransız âlimine göre Hind-Avrupa dillerinde bütün bu mevhumları ifade eden kelimelerin "Parlaklık" ve "Yakıcılık" mevhumlarını aynı zamanda ifade eden iptidai bir kökten doğmuş olmaları şüphesiz bulunduğuna nazaran, bu kökten mutlaka "Güneş" manasına gelen bir ana kök olduğu riyazi bir kat'iyetle muhakkaktır : çünkü bu iki mevhumu birden ifade edebilecek ikinci bir obje olmak üzere "ateş" esası da gösterilebilir. Bu deşer tarihinde ateşin nisbeten mülahazar bir şey olması, böyle bir ihtimali tamamiyle bertaraf etmektedir : onun için ilk insan nazaran "Parlaklık"la "Sıcaklık"ın yegâne menbaı güneştir. Bu vesiyete göre (Regnaud)ın eseri, ana kök bakımından yeni Türk teorisini tamamiyle teyit ediyor demektir : fazla olarak, "Güneş - Dil" teorisinde "Güneş" menbaından doğan

gösterilip dokuz kategoriye ayrılan mefhumlarla (Regnaud)'nın burada gördüğü gibi on bir kategorisindeki mefhumlar arasında da hiç bir fark yok gibidir.

(Regnaud)'nın eserinde birinci kategorinin ilk kökü (Ag) dir; melleif bütün bu kategoriyi:

"Idée de briller, brûler; --- être ardent, actif, sa physique et sa moral...."

Bağlı altında toplamış olduğundan, bu Hind-Avrupa kökü "Parlaklık" ve "Sıcaklık" mefhumlarını aynı zamanda ifade eden bir ana kök demektir : bu ana kökten sanskrit dilinde "Ak + tva = Aydınlık", "Ag + nis ateg" ve "Aj + ati = sürmek, hareket etmek", latince "ig + nis = ateş" ve "Ag + o = ilerlemek, gitmek, sevk etmek", yunancada "ag + o" "aj + w = sürmek, sevk etmek, götürmek" kelimeleri teşekkül etmiştir. Biz (Regnaud)'nın bu örneklerine karşı türkçenin "Yakmak", "Akmak", "Ak" vesaire gibi "Sıcaklık", "Parlaklık" ve "Hareket" mefhumlarına ifade eden sözcüklerini büyük bir emniyetle ileri sürebiliriz. Bütün bu Türk-Hind-Avrupa temlerinin menşei, (Regnaud)'nın kaydettiği (ag) köküdür ve bu kök de "Gineş - Dil" teorisindeki (Ag = V + K) çekimindeki ilk ana kökten başka bir şey değildir.

Bağtaki vokalin sukutuna ait en bariz örneklerden birini, (Regnaud)'nın birinci kategorisinin üçüncü kökünü teşkil eden "Rj - Arj" şeklinde görebiliriz (S. 66) : bu çiftte çekimli ses, sanskrit dilinde "Arj + unas = Parlak" ve "Rj + ati = atılmak, fırlamak", sans lezçesinde "Aroj = titremek", yunancada Ory + i "opy + 7" = şiddetli hareket, ihtiras" çekimlerini doğurmuştur : biz bu örnekleri de Türk dilinin "Ari = Temiz, saf" temiyiyle teyit edebiliriz. Bu misalin "Rj" ve "Arj" çekimleri, bağtaki vokallerin nasıl eridikleri-

ni gösteren en vazih örneklerden sayılabilir.

Bu vaziyet karşısında, (Regnaud) gene aynı kategorisinde aynı kökten doğup her "Sıcaklık" ve "Aydınlık" mefhumlarına ifade eden ve hiç birinde bağ vokal bulunmayan "Ghar", "Griq", "Harg", "Jvar", "Targ", "Tej", "Tveg", "Dah", "Div", "Di", "Pi", "Bha", "Rug", "Sphut" vesaire gibi çubuk-kökleri de kaydedip bunların muhtelif Hind-Avrupa dillerinde vücuda getirdikleri muhtelif temlerle bu temlerin ifade ettikleri maddî ve manevî mefhumları sırayla tesbit etmiştir (S. 65-60).

Bu ilk kategoriye takip eden ve her "Parlaklık" ve "Sıcaklık" ifade etmiş bir ana kök etimolojisine ait olan diğer on kategori de her aynı esasları teyit etmektedir (S. 60-75).

Bu çok açık vaziyet, "Güneş - Dil" teorisinin Türk dilinde olduğu kadar Hind-Avrupa dilleri üzerinde de sağlam temellere istinat eden kuvvetli bir dil kanunu olduğuna şüphesiz bırakılmaktadır; onun için buna bir "Teori" demekten ziyade bir "Kanun" demek daha doğru olur. Bu kanun, şifahiye kadar hal veya tavsiye edilmiş bir çok meghul ve müphem noktalarla meseleleri aydınlatıp gelecek bir anahtar demektir.

İsmail Hamî Danişmend

- Ab = Büyük
- Ap = Su (güneşin beyazlığı ve aydınlığının delâlet eden mefhum)
- Av (Ateşle alakası olan bir mefhumdur : kav, tav, tava şekillerinde mefhum tebarüz ediyor.)
- Af (Afetmek şeklinde manası anlaşılıyor . Meselâ kusur işleyip dönmüş olana hararet vermek.)
- Ağ (Şuyuk : ağa şeklinde tebarüz ediyor.)
- Ac (Ateş ve yakıcılık mefhumunu ifade eder. Acı'da , acık'ta görüldüğü gibi; acımak da hem içinden yanmak, hem de biri için acı duymaktır.)
- As (Sahip, ilk ve asıl, menfaat, sıcak manalarındadır; bütün bu köklerin delâleti güneşin vasıflarından biridir.)
- Aş (Ateşle alakası olan, ateşte pişen gıda. Aş, ateşli ve hararetili.)
- Az (Şu köklerde manasını gösteriyor : Azık, azgın)
- Aj (J = bundan evvelki harfler.)
- Ad (At = şöhret, belirlilik, bellilik, şan, unvan; güneşin yüksekliğine atfen)
- An (Anlayış, anlamak, andırmak gibi kelimelerde kendini gösteriyor.)
- Al (Alev, alef şekillerinde güneşten alınma mefhum olduğunu göstermektedir: Ç + al + ap = Çalap şeklinde güneşin kendisi görünüyor.)
- Ar (Kuvvet, ateş, hararet, kızarmak v.s. : Kahraman manasına olan arat har (h + ar), nar (n + ar), arlanmak şeklinde kökün manası kendini göstermektedir. Arz (ar + z) , arazi, arsa birbirine nispetle büyük, küçük, orta saha parçası.)

- Ay** (Yaratmak, ruh vermek, inşa etmek, bütün mahlukat ve arz, mesafe, hareket, her türlü faaliyet . Kökün manalarını şu kelime şekillerin aynen görüyoruz : Hayat (h + ay + at) ; kayırmak (k + ay + ır + mak ayırmak, ayrı, gayrı (g+ ayrı); ayak = hareketle mesafe alan uzuv.
- Ak** (Su, akıl, temiz, taarruz, büyük ; beyaz, beyza, suğ : güneğin göste diği renk itibariyle; akın, aka.)
- Ağ - ah** (Aynı mefhumları ifadeye yararlar . Aslı ğ, j, y, ş, s, z, de,y II inci kategoriye yansır ve tebadül eder.

- 0 -

- Ob** = (Ateş , hararet, sıcak) bu anlam şu kelimelerde kendini gösterir :
Oba, ova.
- Oğ** = Lâtif sıcaklık, rahatlık veren bir memnuniyet . Hoşnut, hoşnutluk.

- U -

- Uv** : v = Bu kategoriden olan bütün harfler = ızdırıp duymak, ateş duymak ;
(bu anlam şu kelimeye kendini gösterir : uf.)
- Uc** uç (Bir şeyin sonu, kemali, oluşu, olup bitişi, ona vusul noktası, onun kendisi (güneğin kendisi) ; bu kökten "uçmak" çıkar. Oraya , asla gitmek için kanad açmak. Bu ^{kökün} anlamı şu kelimeye görünür: Tay = uçmak, kanad vurmak, yavru kuşun yuvasından atlayarak yere düşmesi.
(C, Ç = Y) ; (C = Ç).

Us (Akıl, ilk idrak, ilk şuur, anlayış, güneş, dikmek : bu anlamlar
gu kelimelerde bariz görünürler : uslu , usamak.

Uz (Genişlik, vüsat : akıl ve anlaşma, mesafe)

Uj : Us ve bundan evvelkiler.

Ud , ut : Ateş, ar v.s.

Ur : (Ateş , parlaklık, güneşin evsafından bazıları) nur, sur, hur,
hürriye = hur - iye.

Uk - g - n (Akıl, ateşten yanan adamın nidası) misal : ukul, bu keli-
me arapça zannolunan akılın cemi değildir . Şamil manasına türk
kelimesidir.

- İ -

İb, p,n,v,f,ğ (Afif, temiz, müberra, ilâç, şifa, yardım, hep iyiliğe
ve temizliğe delâlet eden mefhum.) Kelimeler : İm = ilâç, şifa
İf = İffet.

İc,ç (fazlalık, kendini tebarüz ettirme).

- I -

Is (sıcak, sahip, parlaklık, zıya v.s.) = is, is, is, is, is, is,
in, it, il, ir, iy)

- O -

Öb, p, m, v, f, ğ (hararet vermek, kızmak) misaller : öpmek, öfke, övme,
öğmek.

Öc, öğ (Kızmak, hararetlenmek) bu kategorideki konsonla vokali ilk manâ
geliyor. Fakat bir taraftan da tam ilk mefhumu veren güneşin esas
vasfının ifadesi oluyor : Oz, öd, öt v.s. = ateş, güneş.

Ör : Uza, uzak, uzlaşmak.

Ök , g, h : (Akıl, büyük mahlûkatın ona nispeten en kuvvetlisi (öküze gibi) bu kelimeyi yukarıdaki (o) vokali ile başlayan "ok" kelimesi için dahi işaret edebiliriz.

- E -

Eb, p = Asıl, yaratan : (Baba),em (medarı hayat),ev (barınılacak yere çünkü orada ateş yanar),ef : ateş (efsus - efis) (ofis) = çalışma, ateş yeri.)

Ec, eg, eç (v.s.) Bu kategoriye dahil bütün kelimeler geçmiştir. Altındakiler de böyle.